

Вадим Котик

студент гр. ФААзм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Інна Гуцул

ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРИВАТНИХ ФІНАНСІВ

Світова практика побудови та функціонування розвинених економік наочно ілюструє пряму залежність між соціально-економічним результатом та обраною моделлю суспільного розвитку. Найбільш успішними, як правило, виявляються країни, в яких державна соціально-економічна, в тому числі податкова, політика орієнтована на кінцевий результат – добробут громадян. Для України такий підхід є надзвичайно актуальним, зважаючи на загальний невисокий рівень життя в країні. Це, вочевидь, потребує перегляду підходів до інструментарію підвищення платоспроможності приватних фінансів, як базового елемента стабільності фінансового сектору країни, а серед такого – до системи оподаткування доходів фізичних осіб, як його невід’ємної складової. Саме тому нагальною є проблема модернізації системи оподаткування доходів фізичних осіб, з вирішенням якої слід пов’язувати підвищення спроможності фізичних осіб виступати активними учасниками у сферах споживання, заощаджень та інвестицій, інвесторами в розвиток людського капіталу та підвищення якості життя, а також формування середнього класу, який є основою економічного розвитку та політичної стабільності в суспільстві.

Формування нової парадигми оподаткування доходів фізичних осіб передбачає уточнення сутності об’єкта оподаткування. Складність категорії «дохід фізичної особи» полягає в: різноманітності видів та форм надходжень фізичної особи, частина з яких апріорі за своєю природою не підпадає під визначення поняття «дохід», а тим більше під «оподатковуваний дохід»; недопустимості перетворення оподаткування доходів фізичних осіб в інструмент їх збіднення, що передбачає максимальне забезпечення паритетності їх фіскальної, соціальної та регулюючої функцій; необхідності формування у власника доходу відповідної мотиваційної поведінки щодо характеру розпорядження ним, виходячи із стратегії бачення ролі такого доходу в системі відтворювальних процесів в національній економіці, що, відповідним чином, визначає підходи до характеру його оподаткування, тощо.

При дослідженні проблематики оподаткування доходів слід виходити з того, що доходи фізичних осіб є джерелом формування приватних фінансів і саме через оподаткування таких доходів здійснюється вплив на ці фінанси.

Формування останніх, які, у свою чергу, є самостійною складовою частиною фінансової системи країни, нині відбувається в умовах: збільшення частки осіб- власників капіталу, зростання доходів від власності; існування доволі значної частки бідного населення, в тому числі таких, чиї доходи є нижчими за прожитковий мінімум, розшарування населення країни за рівнем

добробуту, високого рівня концентрації доходів; високої частки тіньових, а в їх складі незаконних, доходів; збереження високого рівня диференціації розмірів заробітної плати в галузевому та територіальному розрізах, між міськими та сільськими жителями; суттєвої диференціації витрат домогосподарств за різними їх типами; орієнтації значної частини населення на заробітки за кордоном внаслідок неможливості їх отримання в Україні; впливу на фінансову спроможність домогосподарств кредитної політики банків; низької ролі держави у корегуванні фінансової поведінки домогосподарств, виходячи з необхідності, з одного боку, підвищення рівня їх добробуту, а, з другого боку, стимулювання їх активності у сфері заощаджень та інвестицій, як однієї з передумов розвитку фінансового ринку в країні. Завдання оподаткування доходів фізичних осіб за таких умов вбачається в нівелюванні негативного впливу деструктивних чинників формування платоспроможності приватних фінансів з метою мінімізації ризиків зменшення рівня їх присутності на споживчому та фінансовому ринках [2].

Саме такий підхід до дослідження проблематики оподаткування доходів фізичних осіб дозволяє розглядати їх з позиції, що дохід, в широкому розумінні, – це, перш за все, можливості фізичної особи (домогосподарства) щодо здійснення споживання, заощаджень та інвестицій, які реалізуються шляхом визначення обсягу, асортименту та якості споживання, структурування напрямів використання власних коштів в розрізі поточного та довгострокового споживання, вибору способів та форм здійснення заощаджень, інвестицій тощо. Визначаються ж вони рівнем чистого доходу, а точніше, достатністю доходу, саме яка безпосередньо формує мотиваційну поведінку платника податку щодо характеру управління власним грошовим ресурсом, оскільки саме вона встановлює параметри згаданих вище бюджетних обмежень, з урахуванням яких такий платник податку здійснює управління своїми фінансами.

Загальна картина складається таким чином, що в Україні в сукупних грошових витратах фізичних осіб зростає частка витрат на оплату житлово-комунальних послуг (принагідно звертаємо увагу на те, що в країнах Європейського Союзу частка таких не перевищує 10% середньої заробітної плати в країні) та, відповідно, зменшується частка витрат на поточне споживання. Можна, зокрема, спостерігати значні відхилення в обсягах споживання основних продуктів харчування відносно раціонально обґрунтованих медичних норм, а також загальне зменшення споживання окремих груп продовольчих товарів.

Завдання податкової системи в таких умовах зводиться до максимального стимулювання споживчого попиту. Загалом підвищена увага до категорії «достатність доходу» зумовлена її тісним органічним зв'язком з такими поняттями, як «добробут» (його аналогами, які вживаються західними вченими, на кшталт – «ступінь задоволення потреб, рівень багатства, рівень корисності» [1]).

При формуванні політики доходів фізичних осіб слід, насамперед, виходити із спроможності чистого доходу забезпечити належний рівень

відтворення робочої сили отримувача такого доходу та членів його сім'ї. Базовим постулатом при цьому має бути те, що чистий дохід (тобто дохід після оподаткування та сплати всіх обов'язкових платежів) не може бути меншим за розмір реального прожиткового мінімуму з розрахунку на кожного суб'єкта, дохід якого підлягає оподаткуванню (при наявності двох і більше членів сім'ї – реального прожиткового мінімуму на кожного з таких членів сім'ї, які з об'єктивних підстав не можуть отримувати дохід).

Важливо, щоб такий підхід при виробленні політики оподаткування доходів фізичних осіб був аксіоматичним. Лише за таких умов створюється реальна підстава для вибудови чіткої державної політики у сфері формування доходів фізичних осіб, яка базувалася б на реальних, а не «квazi» державних соціальних стандартах і гарантіях, що, власне, де-юре і передбачено чинним законодавством.

Список використаних джерел

1. Сташишин А. Вимірювання добробуту домогосподарств як економічних суб'єктів в концепціях провідних наукових шкіл. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2014. Вип. 33. Ч. 2. С. 98-109.
2. Кізіма Т. О. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7 (45). С. 171-176.